

Odnos do priseljevanja, priseljencev in njihovih prednikov:

Ključne ugotovitve 7. vala Evropske
družboslovne raziskave

ESS Pregled
rezultatov

št.

7

Dostop do podatkov in dokumentacije Evropske družboslovne raziskave

European Social Survey European Research Infrastructure Consortium (ESS ERIC) omogoča prost dostop do vseh svojih podatkov in dokumentacije. Dostop je možen prek spletne strani www.europeansocialsurvey.org.

Za promocijo dostopa in rabo podatkovnih baz je bila razvita posebna iniciativa, vključno z EduNet in NESSTAR, do katere je možno dostopati prek spletne strani ESS.

EduNet

ESS izobraževalno orodje EduNet je bilo vzpostavljeno za uporabo v visokošolskemu

izobraževanju. S praktičnimi primeri in vajami uporabnika vodi skozi raziskovalni proces od teoretskega problema do interpretacije statističnih rezultatov. Dostopnih je deset tematskih sklopov, ki temeljijo na podatkih ESS.

NESSTAR

NESSTAR je orodje za spletno analizo podatkov. Dokumentacija za podporo orodja NESSTAR je dostopna prek Norveškega arhiva družboslovnih podatkov - NSD (www.nesstar.com).

Evropska družboslovna raziskava deluje kot teleskop, ki družboslovcem omogoča, da opazujejo stališča ljudi po Evropi. Mednarodni podatki, ki jih po strogih metodoloških standardih zbira raziskava ESS in potem analizirajo znanstveniki s področja družboslovja, ne omogočajo zgolj opazovanja podobnosti in razlik v Evropi, ampak nudijo tudi primerjalno osnovo za vsako posamezno državo.

Sedma izdaja ključnih ugotovitev raziskave ESS osvetljuje eno od tematik, ki jo raziskovalci v zadnjem času zelo pogosto obravnavajo: odnos do priseljevanja in priseljencev. Gre za ponovljen sklop vprašanj, ki omogoča neposredno

primerjavo med letoma 2002 in 2014, saj temelji na modulu in istih merskih orodjih, ki so bila uporabljena v 1. valu raziskave ESS iz leta 2002. Vprašalnik iz leta 2014 pa vključuje še nekatere nove koncepte in podrobnejša vprašanja glede specifičnih skupin priseljencev.

Prepričan sem, da bo modul pritegnil veliko pozornosti tako znotraj znanstvene skupnosti kot zunaj nje. Veselim se velikega števila člankov, poglavij, predstavitev in medijskih objav, ki bodo nastali na osnovi tega aktualnega modula, ter razprav, ki jih bodo te analize spodbudile.

Rory Fitzgerald

Direktor ESS ERIC, City, Univerza v Londonu (VB)

Avtorji:

Anthony Heath, profesor sociologije na Centru za družboslovno raziskovanje, Nuffield College, Univerza v Oxfordu;

Lindsay Richards, podoktorska raziskovalka na Centru za družboslovno raziskovanje, Nuffield College, Univerza v Oxfordu.

Skupino, ki je oblikovala vprašalnik o 'Odnosu do priseljevanja, priseljencev in njihovih prednikov', so sestavljali:

Eldad Davidov, profesor sociologije Univerze v Zürichu, Švica;

Robert Ford, profesor političnih znanosti, Univerza v Manchestru, VB.

Eva Green, višja predavateljica na oddelku za socialno psihologijo Univerze v Lausannu, Švica;

Alice Ramos, znanstvena sodelavka na Inštitutu za družbene vede, Univerza v Lizboni, Portugalska;

Peter Schmidt, profesor političnih znanosti, Univerza Justus-Liebig, Giessen, Nemčija;

K oblikovanju modula so prispevali tudi člani osrednje koordinacijske skupine ESS: Sarah Butt, Brita Dorer, Rory Fitzgerald, Yvette Prestage, Sally Widdop, Lizzy Winstone in Diana Zavala-Rojas.

Odnos do priseljevanja, priseljencev in njihovih prednikov

Ključne ugotovitve 7. vala Evropske družboslovne raziskave

Anthony Heath in Lindsay Richards

Uvod

Priseljevanje še naprej ostaja eno ključnih političnih vprašanj v Evropi. Volivci v številnih državah menijo, da je prav priseljevanje eden od najpomembnejših izzivov, s katerimi se sooča njihova država. Politične stranke 'radikalne desnice', ki nasprotujejo priseljevanju, v mnogih državah tako še naprej iščejo podporo. Zdi se, da bo problematika še naprej zelo aktualna, saj zahodnoevropske države še vedno beležijo visoko stopnjo priseljevanja delovne sile, hkrati pa se nadaljujejo pritiski za sprejem beguncev in prosilcev za azil z vojnih območij.

Za boljše razumevanje te problematike je 7. val (2014) Evropske družboslovne raziskave (ESS) vseboval sklop vprašanj, ki z različnih aspektov merijo javno mnenje o priseljevanju. ESS je najbolj priznan mednarodni družboslovni raziskovalni program na svetu, ki na evropski ravni izvaja natančne reprezentativne raziskave po najzahtevnejših strokovnih in metodoloških standardih. Modul tako ponuja najbolj kakovostne podatke po državah o odnosu do priseljevanja. Mnoga vprašanja iz 1. vala raziskave ESS, ki je bila opravljena pred več kot desetletjem (2002), so se ponovila tudi v 7. valu raziskave (2014). To pomeni, da podatki iz raziskave ESS lahko služijo tako za oris trendov kot tudi za analizo sprememb po posameznih evropskih državah v tem času.ⁱ

Modul vprašanj iz 7. vala raziskave ESS izpostavlja perečo problematiko percepcije javnosti v zvezi s priseljevanjem. Poleg splošne ravni podpore ali nasprotovanja priseljevanju modul omogoča tudi

preučevanje posebnih vsebin: odnos do različnih tipov priseljencev, merila za sprejemanje ali izključevanje različnih tipov priseljencev, kakšen je obseg stikov s pripadniki priseljenjskih skupnosti, kakšne so ocene stroškov in koristi priseljevanja ter kateri so glavni dejavniki, ki vplivajo na ta stališča.

Na tem mestu bodo predstavljene nekatere ključne ugotovitve pri naslednjih vprašanjih: kakšna je splošna raven podpore ali nepodpore priseljevanju; kakšne so razlike med evropskimi državami glede odnosa do priseljevanja; v kakšnem obsegu evropska javnost razlikuje med različnimi tipi priseljencev; kakšni so stroški in koristi priseljevanja ter kakšen je obseg polarizacije znotraj evropskih držav. Upoštevati pa velja, da je bila raziskava s tem modulom v večji meri izvedena pred zadnjo begunsko krizo, ki jo je sprožil konflikt v Siriji. V času, ko je bil modul zasnovan, je bilo število beguncev precej nižje, zato smo se odločili, da se v modul vključi samo eno vprašanje, vezano na to temo. Zaradi navedenih razlogov to poročilo ne vključuje stališč do beguncev.

Podatki 7. vala raziskave ESS so dostopni za naslednjih 21 držav: Avstrija, Belgija, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Nemčija, Madžarska, Irska, Izrael, Litva, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Slovenija, Španija, Švedska, Švica in Velika Britanija. Skoraj vse naštetje države (z izjemo Estonije in Litve) so sodelovale tudi v 1. valu raziskave ESS.ⁱⁱ Izvedenih je bilo več kot 40.000 osebnih intervjujev v 21 državah. Prevod vprašalnika in terensko delo je potekalo po strogih metodoloških merilih, ki jih določa osrednja koordinacijska skupina raziskave ESS.ⁱⁱⁱ

Stopnje podpore priseljevanju

Najprej sumami podatki, ki kažejo pregled stopnje podpore priseljevanju v 21 državah. Prikazani so odgovori na vprašanje:

Ali menite, da je [Slovenija] zaradi priseljencev iz drugih držav postala slabša ali boljša dežela za bivanje?

Anketiranci so odgovarjali s pomočjo lestvice od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni "slabša dežela za bivanje" in 10 "boljša dežela za bivanje". Vprašanje je bilo identično v 1. in 7. valu raziskave ESS, kar omogoča medčasovno primerjavo.^{iv}

Zaradi porasta priseljevanja v mnogih državah od leta 2002^v in vse več političnih razprav o priseljevanju je bilo pričakovati, da bo postal odnos do priseljevanja bolj negativen. Vendar se to ni pokazalo.

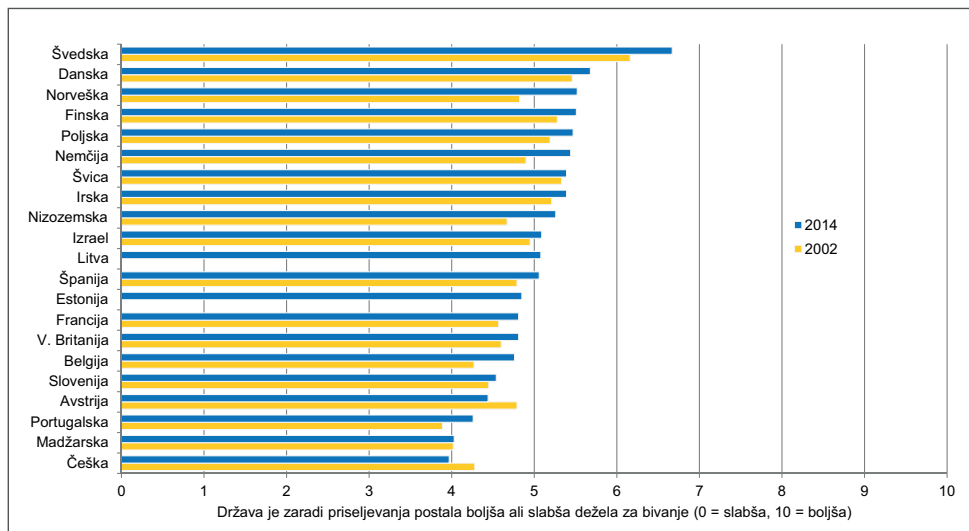
Kot kaže Graf 1, je evropska javnost postala nekoliko bolj pozitivna pri oceni vpliva priseljevanja na njihovo družbo.^{vi} Leta 2002 je bilo mnenje nekoliko bolj negativno: trinajst držav je beležilo povprečno oceno manj kot 5 (sredina lestvice).

V letu 2014 pa so se štiri od teh držav premaknile na pozitivni del lestvice in dosegle povprečje nad 5, medtem ko sta le dve državi - Avstrija in Češka - v manjši meri podprli priseljevanje.

V večini držav so bile spremembe relativno majhne, v nekaterih primerih tudi statistično neznačilne.^{vii} Ključna ugotovitev glede splošnega odnosa do priseljevanja je, da se ta pretežno ni spremenil, gre torej prej za stabilnost kot za spremembo.

Časovno gledano torej obstaja precejšnja stabilnost v odnosu različnih držav do

Graf 1: Ocena o tem, ali je država zaradi priseljevanja postala boljša ali slabša dežela za bivanje - v letih 2002 in 2014

priseljavanja: v letih 2002 in 2014 je imela skupina podobnih držav - Švedska, Danska in Finska - najbolj pozitiven odnos. Prav tako je skupina podobnih držav - Češka, Madžarska in Portugalska - imela najbolj negativen odnos v obeh meritvah. In podobno so se v obeh meritvah številne države uvrstile nekje vmes, na primer: Nemčija, Nizozemska, Španija. Francija in Velika Britanija sta v obeh letih beležili podoben, razmeroma negativen odnos do priseljencev.

Predhodna raziskava je zaznala določen vzorec, in sicer so nordijske države izkazovale bolj pozitiven odnos do priseljavanja, medtem ko so vzhodnoevropske države izkazovale bolj negativnega.^{viii} Vendar ta splošna ocean zakriva nekatere pomembne izjeme - na primer Poljska, kot vzhodnoevropska država, izkazuje razmeroma pozitiven odnos do priseljavanja.

Stabilnost odnosa do priseljavanja je dokaj presenetljiva. Morda gre pri tem tudi za določeno protislovje. Na eni strani je pritok priseljencev povečal konkurenco za delovna mesta in stanovanja, kar je povzročilo bolj negativen odnos do priseljavanja. Po drugi strani pa naraščanje obsega priseljske populacije pomeni, da so imeli ljudje tudi več stikov s priseljenci in njihovimi otroki. Prejšnja raziskava je namreč pokazala, da stik pogosto spodbudi bolj pozitivne odnose do priseljencev.^{ix}

Za splošno stabilnostjo, ki jo kaže Graf 1, pa se lahko skrivajo tudi protislovni trendi. Na primer, medtem ko se je povprečje na splošno morda spremenilo le malo, je evropska javnost sčasoma postala bolj razdeljena – nekateri (predvidoma tisti, ki so ekonomsko bolj varni) so razvili bolj pozitiven odnos, medtem ko drugi (predvidoma tisti, ki so bolj ranljivi) bolj negativnega. Druga možnost je, da je odnos do nekaterih tipov priseljencev postal bolj pozitiven, medtem ko je do drugih postal bolj negativen. Te dileme bomo raziskali v naslednjem poglavju.

Prednostni tipi priseljencev

V mnogih zahodnih državah se je veliko razpravljalo ne le o stopnjah priseljavanja, temveč tudi o tipih priseljencev. Posebej kontroveržno vprašanje je, ali je treba število nizko kvalificiranih priseljencev iz neevropskih držav omejiti oziroma ali je treba priseljence iz drugih kulturnih okolij - kot so npr. muslimani - omejiti zaradi predpostavke, da je verjetnost sprejetja zahodnih vrednot manjša.

Tako v 1. kot tudi v 7. valu raziskave ESS je bilo zastavljenih več vprašanj o pogledih anketirancev na to, ali naj ljudem iz drugih držav ali okolij dovolimo, da pridejo v državo in v njej ostanejo.

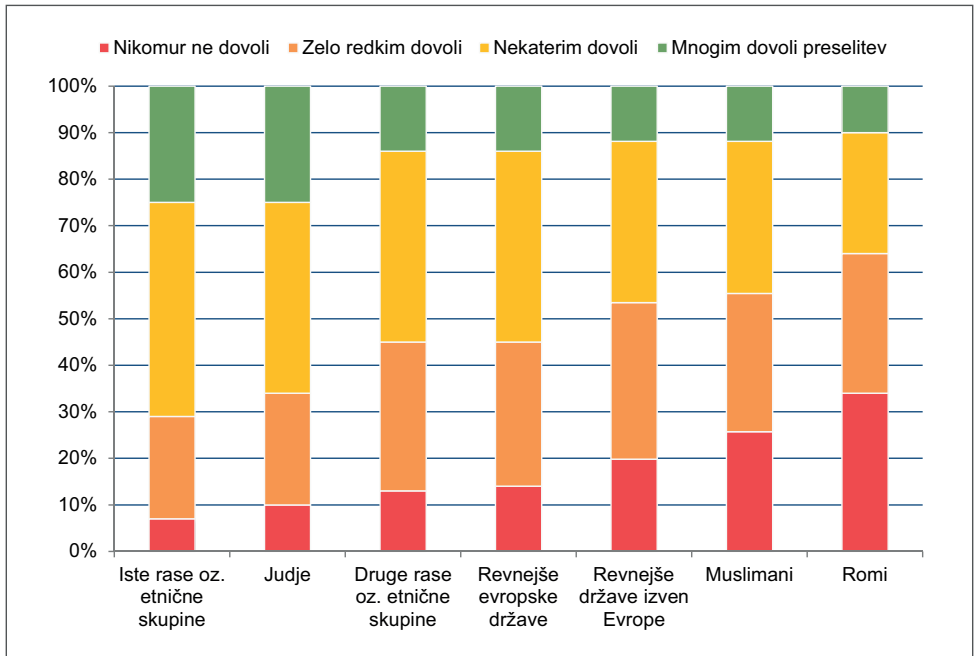
V 1. valu so ta vprašanja razlikovala med priseljenci iz revnejših evropskih in neevropskih držav ter med tistimi, ki so iste ali druge rasne ali etnične pripadnosti kot večinsko prebivalstvo. Vprašalnik iz 7. vala je bil dopolnjen s tremi novimi vprašanji, kjer se je ločeno meril odnos do Judov, muslimanov in Romov.

Anketiranci so za vsako skupino priseljencev navedli, ali naj se 'mnogim dovoli priselitev', 'nekaterim dovoli', 'zelo redkim dovoli', 'nikomur ne dovoli'.

Graf 2 kaže, da obstaja jasna hierarhija tipov priseljencev. Najbolj zaželeni so ljudje iste rase oziroma takšni, ki pripadajo isti etnični skupini kot večinsko prebivalstvo. Judje so veliko bolj dobrodošli kot muslimani, muslimani pa bolj kot Romi.

Ta hierarhija prednostnih tipov priseljencev je bila ugotovljena v vseh 21 državah, čeprav so se v nekaterih državah - kot sta Izrael in Madžarska - pokazale bolj izrazite razlike med različnimi tipi priseljencev, so se v nekaterih drugih - kot sta Švedska in Velika Britanija - pokazale manj izrazito.

Graf 2. Odnos do različnih tipov priseljencev v letu 2014

Vir: Evropska družboslovna raziskava, val 7, 2014 (vse sodelujoče države)

Odzivi na muslimanske priseljence so zelo podobni odzivom na ljudi iz revnejših držav izven Evrope. Eden od razlogov je v tem, da bodo muslimanski priseljenki tudi dejansko prišli iz revnejših neevropskih držav (na primer iz Turčije, Pakistana in Somalije).

Če pogledamo odgovore na štiri vprašanja, ki smo jih postavili v 1. in 7. valu raziskave ESS, ugotovimo, da je bila hierarhija tipov priseljencev oziroma bolj ali manj zaželenih kategorij priseljencev v obeh meritvah zelo podobna.

Graf 3 kaže, da je bila izkazana največja podpora tistim priseljencem, ki so izhajali iz iste etnične skupine kot večinsko prebivalstvo, in najnižja podpora tistim, ki so prišli iz revnejših držav izven Evrope.

Tako kot pri vprašanju, ali je država zaradi priseljencev postala boljša ali slabša dežela za bivanje, tudi tu najdemo malo sprememb med meritvijo iz leta 2002 in 2014. Kljub temu pa te spremembe niso enovite.

Manjši premik v pozitivno smer se je pokazal pri pripravljenosti za sprejem priseljencev, ki so iz iste rasne ali etnične skupine kot večinsko prebivalstvo (to kaže povečanje dolžine zelenega in rumenega deleža v stolpcih pri Grafu 3).

V odnosu do priseljencev iz revnejših evropskih držav je bilo na splošno malo sprememb. Hkrati pa je prišlo do opaznega premika v negativno smer v odnosu do priseljencev, ki prihajajo iz revnejših držav izven Evrope. Tako je evropska javnost

precej raznolika v svojem odnosu do priseljencev. Za splošno stabilnostjo v odnosu do priseljencev se tako skrivajo tudi posebni nasprotujoči si trendi.

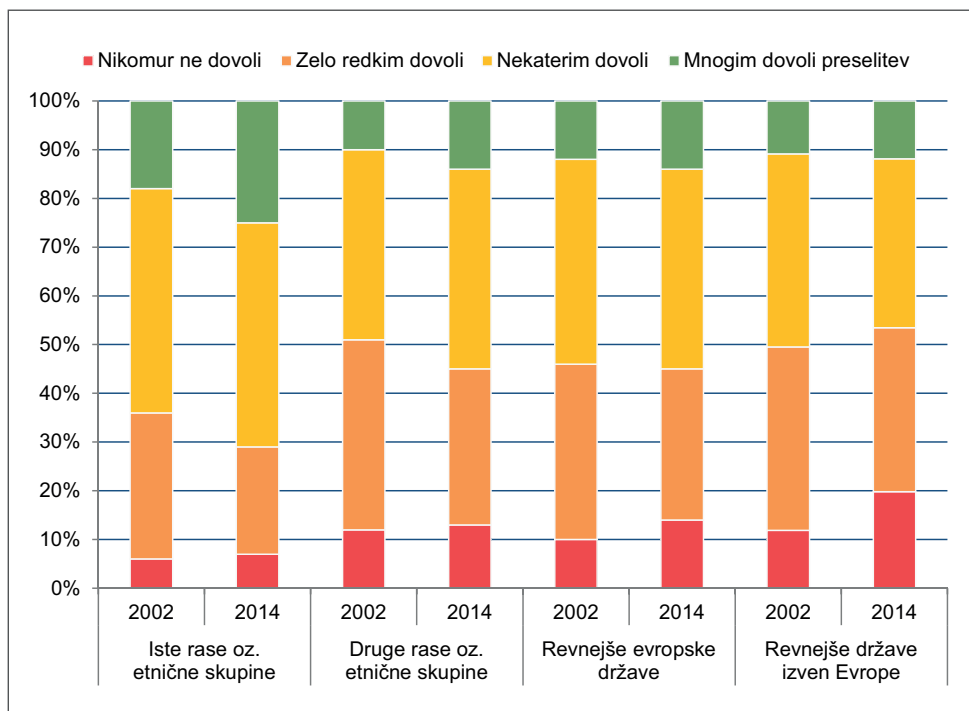
Ugotovili smo tudi, da se je stališče glede vseh štirih tipov priseljencev med letoma 2002 in 2014 bolj polariziralo.

To je najbolj opazno v primeru odnosa do priseljencev iz revnejših držav zunaj Evrope: delež Evropejcev, ki so menili, da nobenemu od teh priseljencev ne bi smeli dovoliti priselitve, je porastel z 11% na 20%.

Hkrati pa se je, čeprav le za malo, povečal delež tistih, ki so menili, da je treba dovoliti vstop mnogim priseljencem iz revnejših držav zunaj Evrope (z 11% na 12%). Z drugimi besedami, evropska javnost postaja vse bolj razdeljena.

Ta polarizacija ni bila enako izrazita v vseh državah. Bolj izrazita je bila v mnogih zahodnoevropskih državah, kjer je bilo priseljevanja več (Avstrija, Finska, Španija, Švedska in Velika Britanija), hkrati pa se je izrazila tudi v nekaterih vzhodnoevropskih državah, kot so Madžarska, Poljska in Slovenija.

Graf 3. Odnos do različnih tipov priseljencev v letih 2002 in 2014

Stroški in koristi priseljevanja

Pojavljalo se je kar nekaj razprav o stroških in koristih priseljevanja, na primer razprave o tekmovanju za delovna mesta, pritisku na socialno varstvo ali o tem, koliko to vpliva na razgradnjo nacionalnih kultur. Zato smo postavili več vprašanj o tem, kako ljudje dojemajo priseljevanje oziroma kakšen je učinek priseljevanja. Anketiranci so odgovarjali na naslednja štiri vprašanja:

Ali menite, da so v (Sloveniji) problemi s kriminalom zaradi priseljencev postali večji ali manjši?

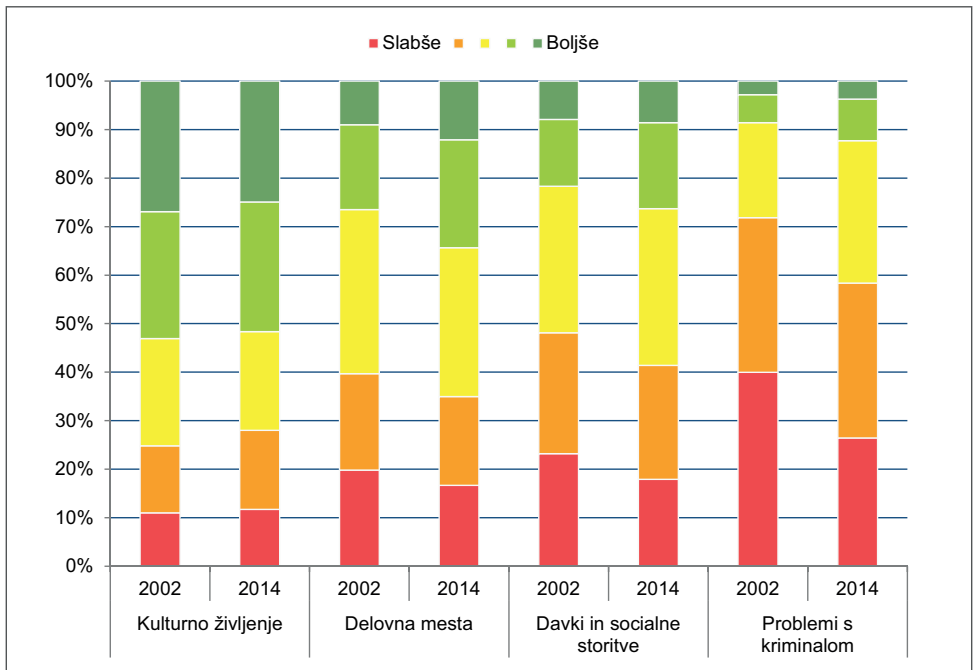
Ali menite, da je kulturno življenje v (Sloveniji) zaradi priseljencev v splošnem ogroženo ali obogateno?

Večina priseljencev je zaposlena in plačuje davke. Obenem pa so deležni zdravstvenega in socialnega varstva. Če upoštevate oboje, ali menite, da priseljenci dobijo več kot dajejo, ali dajejo več kot dobijo?

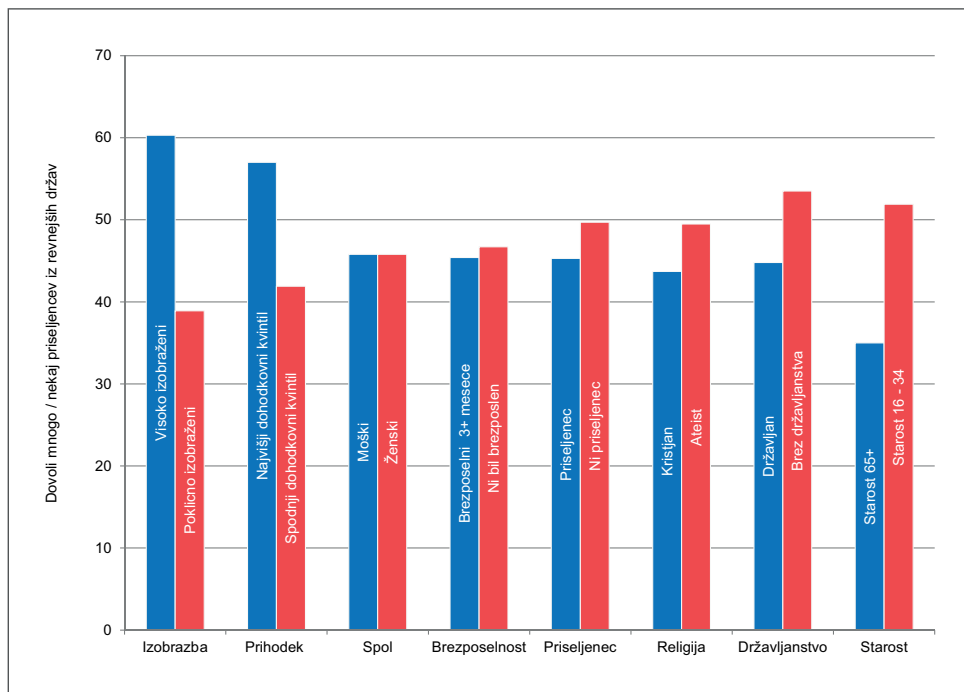
Kaj menite, ali priseljenci v splošnem predvsem odvzemajo delovna mesta delavcem v (Sloveniji), ali predvsem pomagajo ustvarjati nova delovna mesta?

Anketiranci so odgovarjali s pomočjo lestvice od 0 do 10, pri čemer 0 pomeni negativen pogled na vpliv priseljevanja in 10 pozitiven pogled. Ta štiri vprašanja so bila identična v obeh valovih raziskave ESS, kar omogoča primerjave skozi čas.

Graf 4: Percepcija učinka priseljevanja na kulturno življenje, delovna mesta, davke in socialne storitve ter kriminal v državi, v letih 2002 in 2014

Graf 5. Socialno-demografske razlike v povezavi s pripravljenostjo za sprejem mnogih ali nekaj priseljencev iz revnejših držav izven Evrope

Vir: Evropska družboslovna raziskava, val 7, 2014 (vse sodelujoče države)

Graf 4 prikazuje vzorec odzivov in spremembo skozi čas. Za lažje razumevanje so odgovori združeni v pet kategorij, pri čemer zelena označuje najbolj pozitiven pogled na vpliv priseljevanja, bež nevtralen vpliv in rdeča negativen vpliv. Nekoliko presenetljivo je, da, kljub prevladi ekonomskih argumentov v razpravah o priseljevanju, evropska javnost meni, da priseljevanje najbolj negativno vpliva na pojav kriminala.

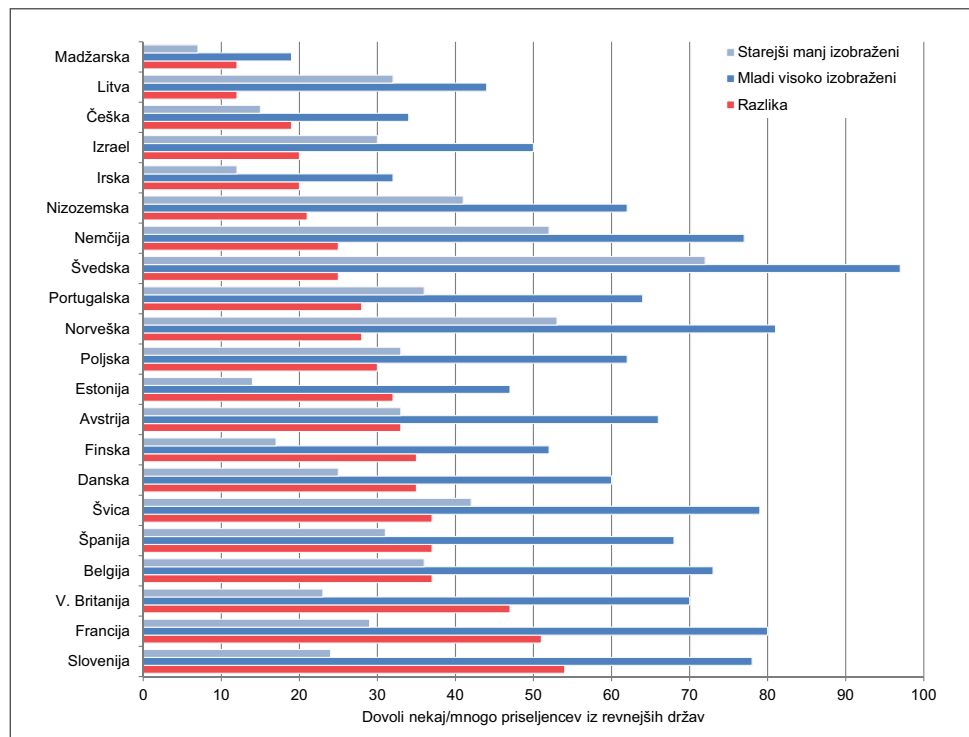
Kot je razvidno iz Grafa 4, je percepcija učinka priseljevanja na pojavnost kriminala močno nagnjena v negativno smer. V letu 2014 je večina vprašanih (60%) menila, da priseljevanje povečuje problem kriminalitete. Percepcija vpliva priseljevanja na davke in storitve je bila ravno tako precej negativna. Takšnih, ki menijo, da priseljenci vzamejo več kot dajo (42%), je bilo več kot tistih, ki menijo, da priseljenci dajo več kot vzamejo (26%).

Nasprotno pa so bili ljudje manj negativni glede vpliva priseljencev na delovna mesta in najmanj negativni glede vpliva priseljevanja na kulturo. To kaže, da evropske državljane najbolj skrbijo neposredna in praktična vprašanja v povezavi s kriminalom in pritiskom na socialne storitve.

Na drugi strani pa Graf 4 kaže tudi znatno spremembo v pozitivno smer pri treh od štirih vprašanj. Zgolj v primeru vpliva priseljevanja na kulturo vidimo majhen premik v negativno smer. Vprašanje učinka priseljevanja na kulturo očitno ni najbolj pereč problem za evropsko javnost, bolj so izpostavljena nekatera druga vprašanja.

Na splošno lahko rečemo, da se v različnih evropskih državah pojavljajo podobni razlogi za skrb glede učinka priseljevanja. V vseh 21 državah so anketiranci menili, da ima priseljevanje najbolj negativen vpliv na pojav kriminala in najmanj negativen vpliv na kulturno življenje. Vendar pa je bil v nekaterih državah prepoznan večji vpliv priseljevanja na delovna mesta kot na socialne storitve. Tako je bilo na Poljskem, Portugalskem in v Sloveniji. Vse te države so v tem času beležile visoko stopnjo brezposelnosti. Zanimivo pa je, da se Španija, ki se sooča z najvišjo stopnjo brezposelnosti, uvrsti v t. i. standardni vzorec.

Graf 6: Razlike v odstotnih točkah med mladimi visoko izobraženimi in starejšimi manj izobraženimi pri odnosu do sprejemanja priseljencev iz revnejših držav izven Evrope

Razlogi nesoglasij znotraj držav glede priseljevanja

Evropska javnost nikakor ni enotna v odnosu do priseljevanja. Graf 3 kaže, da lahko ta notranja razdeljenost še narašča. Pretekle raziskave so pokazale, da je odnos do priseljevanja močno povezan s starostjo, stopnjo izobrazbe in materialnim položajem.^{xi}

Ugotovitve iz 7. vala raziskave ESS potrjujejo sledeče: Graf 5 kaže primerjavo odnosa do priseljencev glede na različne demografske značilnosti in položaj v družbi. Osredotočili smo se na odnos do priseljencev iz revnejših držav izven Evrope, vendar je rezultat zelo podoben tudi pri odnosu do drugih tipov priseljencev.

Graf 5 kaže, da je stopnja polarizacije največja med visoko izobraženimi in tistimi s poklicno izobrazbo ali manj, saj je razlika 21 odstotnih točk. Za tem pride starost, kjer so mlajši bolj naklonjeni priseljevanju kot starejši. Sledi dohodek, kjer je razlika med najvišjim kvintilom in spodnjim kvintilom 15 odstotnih točk.^{xii}

Razlike med moškimi in ženskami, kristjani in ateisti ter med priseljenci in tistimi, ki to niso, so primerjalno gledano relativno majhne. Kljub temu obstaja precejšnja razlika med državljeni in ne-državljeni. To lahko pomeni tudi, da imajo ne-državljeni bolj svetovljanske nazore.

Obstajajo različni razlogi za različne vrste odstopanj v stališčih. Pri razlikah v primeru starosti gre verjetno za generacijske razlike - generacije, ki so odraščale v zahodnih

državah v letih pred množičnimi migracijami, so v odnosu do priseljencev bolj negativne od mlajših generacij, za katere je bila raznolikost vedno del njihovih izkušenj.

Zdi se, da so izkušnje (in ne starost kot taka) predvsem doprinesle k temu, kar se zdaj kaže kot razlike pri starosti. Nasprotno pa se razlike v izobrazbi in dohodku lahko kažejo na način, da manj izobraženi in tisti z nižjimi dohodki lahko v večji meri čutijo priseljevanje kot kulturno in ekonomsko grožnjo.

Obseg omenjenih razlik je med evropskimi državami precejšen. Da bi jih pojasnili, primerjamo podporo priseljencem iz revnejših držav izven Evrope med mladimi visoko izobraženimi ljudmi na eni strani in starejšimi manj izobraženimi na drugi strani. Graf 6 prikazuje razlike med državami.^{xiii}

Kot lahko vidimo, so razlike med državami zelo velike. Na primer, razlike so v Veliki Britaniji in Franciji (pa tudi v Sloveniji) okrog 50 odstotnih točk, medtem ko so na Madžarskem, v Litvi in na Češkem okrog 20 odstotnih točk ali manj. Polarizacija je najmanjša v državah, kot je Madžarska, ki izkazuje, kot je prikazano na Grafu 1, najbolj negativen odnos do priseljevanja.

Toda nekatere države, ki imajo na splošno sicer dokaj pozitiven odnos do priseljevanja - kot sta Danska in Finska - so glede na izbrane demografske kriterije prav tako precej razdeljene. To pomeni, da imajo lahko vprašanja v povezavi s priseljevanjem potencial za politične delitve tako v nordijskih kot tudi v zahodnoevropskih državah, kot sta Velika Britanija in Francija.

Zaključek

V skladu z ugotovitvami iz 1. vala raziskave ESS smo tudi v drugi meritvi zaznali nekatere pomembne razlike v odnosu do priseljevanja znotraj evropske javnosti. Na splošno odgovori na vprašanje, ali je država zaradi priseljevanja postala boljša ali slabša dežela za bivanje, tako leta 2014 kot tudi leta 2002, kažejo nevtralen odnos anketirancev, a z izrazito razliko med severno in zahodno Evropo na eni strani ter južno in vzhodno Evropo na drugi; z bolj negativnim odnosom pri slednji.

V splošnem se odnos evropske javnosti do priseljevanja ni spremenil, vendar pa je kljub temu v nekaterih državah zaznati manjše spremembe v pozitivno smer. Ta splošna stabilnost pa zakriva nekatere protislovne trende v stališčih, ko govorimo o odnosu do specifičnih skupin priseljencev.

Na primer, evropska javnost je postala nekoliko bolj naklonjena priseljencem iz iste rasne ali etnične skupine, kot je večinsko prebivalstvo, hkrati pa je postala izrazito manj naklonjena priseljencem iz revnejših držav izven Evrope (ki je ena od najmanj zaželenih priseljenjskih skupin).

Vidimo tudi spremembe pri zaznavi stroškov in koristi priseljevanja. Čeprav se je negativna

percepcija v času med letoma 2002 in 2014 nekoliko ublažila, je med ljudmi največ izražene skrbi zaradi priseljevanja predvsem v povezavi s pojavom kriminala in s stroški socialnih storitev. Hkrati pa je zaznati tudi nekoliko bolj negativen odnos glede vpliva priseljevanja na kulturo življenje v državi.

Opaziti je tudi povečano polarizacijo znotraj družb. Posebno presenetljivo je dejstvo, da se je povečal delež evropske javnosti, ki meni, da ne bi smeli dovoliti prihoda nobenim priseljencem iz revnejših držav izven Evrope, in da se je hkrati povečal tudi delež tistih, ki menijo, da bi bilo treba dovoliti vstop mnogim priseljencem iz takšnih držav. Sklepamo lahko, da je ta polarizacija presenetila oblikovalce politik in s tem dodatno otežila razumevanje pričakovani evropske javnosti.

Oblikovalce politik je verjetno presenetilo tudi dejstvo, da je evropska javnost izpostavila negativen vpliv priseljevanja na pojav kriminala in na socialne storitve. Javna razprava se je večinoma osredotočila na splošni gospodarski vpliv priseljevanja, zdi pa se, da Evropejce bolj skrbijo konkretne, praktične posledice priseljevanja, ki vplivajo na njihova vsakodnevna življenja, kot pa velika, od življenja oddaljena vprašanja.

Opombe

ⁱ Podatkovni viri: ESS Round 1: European Social Survey Round 1 Data (2002). Data file edition 6.4. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.

ESS Round 7: European Social Survey Round 7 Data (2014). Data file edition 2.0. NSD - Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.

ⁱⁱ Izvedba 7. vala je potekala tudi v Latviji, toda končni podatki zaradi zamude pri zbiranju podatkov še niso bili dostopni za objavo v tej publikaciji.

ⁱⁱⁱ Dodatne informacije vključno s podrobnostmi o sodelujočih državah, velikosti vzorcev, vprašalnikih in stopnji sodelovanja, na www.europeansocialsurvey.org.

^{iv} Estonija in Litva v 1. valu raziskave ESS nista sodelovali, zato zanj ni primerjalnih podatkov. Več informacij je dostopno na straneh European Social Survey, (2002). ESS Round 1 Source Questionnaire. London: ESS ERIC Headquarters, City, University of London and European Social Survey, (2014). ESS Round 7 Source Questionnaire. London: ESS ERIC Headquarters, City, University of London.

^v Podatke o spremembah in velikosti v tujini rojene populacije v letih od 2003 do 2013 je za države ESS zagotovil OECD. Upad je bilo mogoče zaznati le v Izraelu. Posebej velik porast, za 20 ali več odstotkov, pa je bil zabeležen v Avstriji, Belgiji, na Danskem, Finskem, Madžarskem, Irskem, Norveškem, v Sloveniji, Španiji, na Švedskem in v Veliki Britaniji, z nekaj manjšim porastom pa tudi v Franciji, Nemčiji, na Nizozemskem in v Švici. Glej OECD, Pregled mednarodnih migracij 2015, Statistična priloga, Tabela B4.

^{vi} Analiza je bila izvedena na celotnem vzorcu respondentov raziskave ESS. Za analize na nivoju držav je bil uporabljen sistem uteži na podlagi učinka vzorčenja (design weights). Te in populacijske uteži (pri katerih se upošteva velikost vsake države sorazmerno velikosti njene populacije) pa so bile uporabljene pri analizah za vse države skupaj.

^{vii} Na Madžarskem, Irskem, v Izraelu in Sloveniji spremembe v povprečnih ocenah med 1. in 7. valom raziskave ESS niso bile značilne pri petodstotni stopnji statističnega tveganja.

^{viii} Glej na primer: Sides, John in Jack Citrin (2007) European opinion about immigration: the role of identities, interests and information. *British Journal of Political Science* 37: 477–504. Semyonov, Moshe, Rebeca Rajman in Anastasia Gorodzeisky (2008) Foreigners' impact on European Societies: public views and perceptions in a cross-national comparative perspective. *International Journal of Comparative Sociology* 49: 5–29.

^{ix} Glej na primer: Pettigrew, Thomas F. in Linda R. Tropp (2008) How does intergroup contact reduce prejudice? *European Journal of Social Psychology* 38: 922–934. Schlueter, Elmar in Ulrich Wagner (2008) Regional differences matter: examining the dual influence of the regional size of the immigrant population on derogation of immigrants in Europe. *International Journal of Comparative Sociology* 49: 153–173.

Opombe

^x Lestvico smo poenostavili (rekodirali) na pet kategorij; združili smo vrednosti 0, 1 in 2; 3 in 4; 6 in 7; 8, 9 in 10; srednjo vrednost – 5 smo ohranili kot samostojno kategorijo.

^{xi} Glej na primer: Kunovich, Robert M. (2004) Social structural position and prejudice: an exploration of cross-national differences in regression slopes. *Social Science Research* 33: 20–44. Semyonov, Moshe, Rebeca Raijman in Anastasia Gorodzeisky (2008) Foreigners' impact on European Societies: public views and perceptions in a cross-national comparative perspective. *International Journal of Comparative Sociology* 49: 5–29.

^{xii} V multivariatni analizi, ki omogoča, da indentificiramo neodvisne učinke posameznih demografskih spremenljivk, se učinek prihodka močno zniža, medtem ko učinka izobrazbe in starosti v glavnem ostajata nespremenjena. Velja pa upoštevati, da obstaja relativno visok delež neodgovorov (več kot 20 %) pri spremenljivki, ki meri dohodek gospodinjstva (v naslednjih državah: Avstrija, Češka, Madžarskem, Irska, Izrael, Litva, Poljska, Slovenija in Španija).

^{xiii} Pri sestavljanju kategorij mlajši višje izobraženi in starejši nižje izobraženi smo uporabili naslednje kriterije: mladi so opredeljeni kot tisti, ki so stari 34 let ali manj, in stari kot tisti, ki so stari 65 let ali več; kot višje izobraženi so opredeljeni tisti z diplomo in kot manj izobraženi tisti s srednjo šolo ali manj. Odvisna spremenljivka je, kot pri Grafu 5, odstotek tistih, ki bi dopustili mnogim ali nekaterim priseljencem, da bi prišli iz revnejših držav izven Evrope. Velja upoštevati tudi, da je pri nekaterih manjših državah, denimo v Sloveniji, število visoko izobraženih mladih respondentov v vzorcu relativno majhno, kar pomeni, da so intervali zaupanja lahko dokaj veliki. Pri postavljanju zaključkov pri posameznih državah zato velja biti previden.

O ESS

Evropska družboslovna raziskava je del Konzorcija evropske raziskovalne infrastrukture (ESS ERIC), ki omogoča prost dostop do mednarodnih podatkov javnega mnenja skozi čas.

ESS je znanstvena raziskava, ki se od leta 2001 izvaja po Evropi. V njenih podatkovnih zbirkah so podatki skoraj 350.000 opravljenih intervjujev, ki se izvajajo vsaki dve leti na novo izbranih nacionalnih vzorcih. Raziskava meri mnenja, stališča in vedenjske vzorce različnih populacij v več kot tridesetih državah.

Teme v ESS:

- zaupanje v institucije
- zanimanje za politiko
- družbene in politične vrednote
- morala in družbene vrednote
- socialni kapital
- socialna izključenost
- nacionalna, etnična in verska pripadnost
- dobrobit, zdravje in varnost
- demografija

- izobraževanje in poklic
- materialne razmere
- razmere v gospodinjstvu
- odnos do blaginje
- zaupanje v pravosodje
- odnos do staranja in starejših
- državljanstvo, vključenost in demokracija
- odnos do priseljevanja in priseljencev
- družina, delo in zadovoljstvo z življenjem
- ekonomska morala
- načrtovanje življenjske poti

Več informacij o ESS ERIC in dostopu do podatkov najdete na www.europeansocialsurvey.org

Več informacij o stopnjah dobrobiti po Evropi, je dostopnih na posebni spletni strani ESS www.esswellbeingmatters.org

Sledite ESS na Twitterju @ESS_Survey

in Facebooku @EuropeanSocialSurvey

Ta publikacija je nastala s finančno podporo 'European Union's Horizon 2020 research and innovation programme' v okviru sporazuma o financiranju št. 676166.

Prevod: Slavko Kurdija, Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, december 2017.

Izdajatelj:

European Social Survey ERIC
City, University of London
Northampton Square, London
EC1V 0HB, United Kingdom

ESS je pridobila status Konzorcija evropske raziskovalne infrastrukture Evropska družboslovna raziskava (ERIC) leta 2013. V času 7. vala je ESS ERIC vključeval 14 držav članic in dve državi opazovalki.

Države članice:

Avstrija, Belgija, Češka, Estonija, Francija, Nemčija, Irska, Litva, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovenija, Švedska in Velika Britanija.

Državi opazovalki:

Norveška, Švica.

Druge sodelujoče države:

Danska, Finska, Madžarska, Izrael, Latvija, Slovaška in Španija.

Mednarodne posvetovalna telesa generalne skupščine ESS ERIC so:

Methods Advisory Board (MAB), **Scientific Advisory Board (SAB)** in Finance Committee (FINCOM).

Sedež ESS ERIC je na City, Univerza v Londonu.

direktor je Rory Fitzgerald.

Centralno koordinacijo ESS ERIC sestavljajo: GESIS - Leibniz Institute for the Social Sciences (Nemčija); Katholieke Universiteit Leuven (Belgija); NSD - Norwegian Centre for Research Data (Norveška); SCP - The Netherlands Institute for Social Research (Nizozemska); Univerzitat Pompeu Fabra (Španija); Univerza v Ljubljani (Slovenija).

V **forumu nacionalnih koordinatorjev (NC)** so nacionalni koordinatorji raziskave ESS iz vseh sodelujočih držav.

